

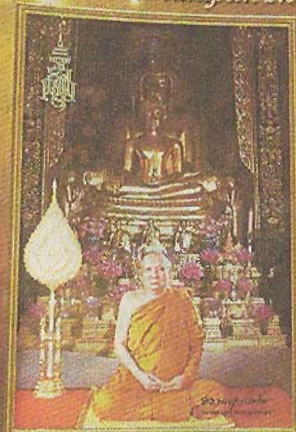
นั่งกรรมฐานที่พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

เดินตามรอย ‘สังฆบิดา’
เรียนรู้ ‘สังฆกรรม’ ของชีวิต

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก นับตั้งแต่ทรงก้าวเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ทรงเป็นเสาหลักแห่งพระพุทธศาสนา ทรงมีพระจริยวัตรที่เรียบง่าย ไม่ถือพระองค์ จึงทำให้เหล่าสาธุชนทั้งหลายได้รับพระเมตตาและสัมผัสพระบารมีอย่างใกล้ชิดเสมอมา

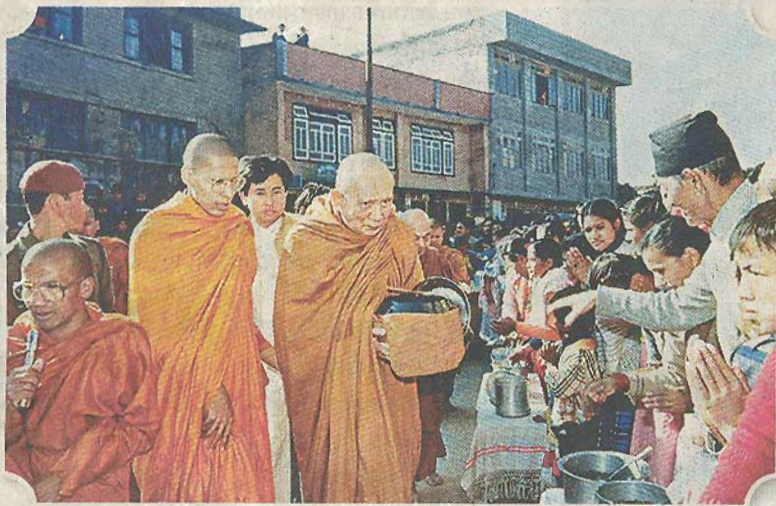
พระราชรัตนมงคล (ดร.มนตรี อภินนฺติโก) ผู้ช่วยเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ผู้ถวายงานอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นสามเณร เล่าให้ฟังว่า เมื่อปี พ.ศ. 2518 สมเด็จพระสังฆราชเสด็จปฏิบัติธรรมกับท่านอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ ที่วัดเจติยาศิรีวหาร (วัดภูทอก) จ.บึงกาฬ ซึ่งอาตมาบวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัด อายุ

*Begitu Sedikit
Kehidupan Ini*

Oleh:

Somdet Phra Nyanasamvara Sangharaja Thailand

เมื่อวันที่ 24 พ.ย. 2528 ประเทศเนปาล พระศากยวงศ์วิสุทธิตามเสด็จด้วย

ราว 15 ปี สมเด็จพระสังฆราชเห็นทรงปรารถนาว่า เณรน่าจะไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ตอนนั้นที่ตัดสินใจมาเพราะมีความตั้งใจที่อยากจะเรียนหนังสือ เนื่องจากวัดพุทธทาสที่อาตมาบวชนั้นเป็นวัดป่ากรรมฐานไม่มีการเรียนในรูปแบบปริยัติธรรมที่เป็นหลักสูตร แต่จะเป็นการเรียนจากครูอาจารย์ที่เป็นพระสอนทุกวัน ๆ โดยการปฏิบัติ ไม่ได้เรียนหลักสูตรโดยตรง

“ที่วัดป่าจะฉันมือเดียว ฉันในบาตร เพื่อที่จะได้มียึดติดกับรูป รสต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในภาคปฏิบัติบางทีก็มีการอดข้าว 1 วันบ้าง 2 วันบ้าง บางครั้งก็อดถึง 7 วัน การทำเช่นนี้ก็เพื่อทรมานร่างกายให้ชิน เพื่อให้กิเลสในใจลดลง โดยวัดป่าที่อาตมาอยู่ฉันถ้าไม่ลงมาบิณฑบาตก็หมายความว่าไม่ต้องฉัน ต้องลงมาบิณฑบาตถึงจะได้ฉัน”

พระวัดป่าจะสอนในเรื่องของชีวิตว่า เกิดมาแล้วชีวิตของเราไม่มีความจริงยั่งยืน การปฏิบัติด้วยความพ้นทุกข์ คือ รู้ว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย นี่เป็นทุกข์ โดยเฉพาะของทุกข์ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง โดยแนวทางปฏิบัติ ก็คือ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งจะสอนให้หลุดพ้นจากกิเลส ตัณหาต่าง ๆ โดยต้องมุ่งปฏิบัติอย่างจริงจัง

เมื่อมาอยู่กับเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชที่มอญหมายหน้าที่ให้คือ จัดรูปเขียน ดอกไม้ หน้าโต๊ะบูชา ทำความสะอาดที่ประทับ ภาชนะ รวมทั้งถวายงานต่าง ๆ นับตั้งแต่วันนั้นเรื่อยมาจนถึงวันที่พระองค์สิ้นพระชนม์

คำสอนที่ได้รับจากสมเด็จพระสังฆราช โดยมากจะเป็นแนวพระกรรมฐาน พระองค์ท่าน

จะไม่ได้สอนโดยตรง แต่เกือบทุกครั้งพระองค์ท่านจะเรียกให้ไปนั่งฟังกรรมฐาน โดยเฉพาะวันพระกับหลังวันพระ ในช่วงเวลาเย็นประมาณทุ่มหนึ่ง พระองค์ท่านจะลงกรรมฐานสำหรับญาติโยม ก็จะให้อาตมาถือข้อมมาไปด้วย เมื่อไปด้วยก็จะได้ฟังพระองค์ท่านเทศน์ทุกครั้งก็ซึมซับมาเรื่อย ๆ ซึ่งการเทศน์โดยมากจะเน้นในเรื่องสติปัญญา 4 เรื่องการทำสมาธิ การนั่งกรรมฐาน การกำหนดลมหายใจเข้าออก

“สอนการเห็นชีวิตที่เรียกว่าสังขาร ที่ไม่มีใครเห็นได้ พระองค์ท่านจะสอนในเรื่องนี้มาตลอด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ที่ใจเรา โดยจะต้องเข้าใจตัวเอง รักษาใจตนเองไม่ให้แกว่งไปแกว่งมาไปในทางที่ไม่ดี เพราะการจะไปในทางที่ดีหรือไม่ดีนั้นอยู่ที่ใจเราเป็นหลัก ถ้าเรารักษาใจให้มีความดีอยู่ตลอดเวลา ใจเราก็จะดี ใคร ๆ ที่พบเห็นก็จะพูดว่าคนนี้เป็นคนใจดี คนนี้เป็นคนจิตใจสูง ถ้าเราไม่รักษาใจ มีจิตใจไปในทางที่ต่ำลง คนก็จะพากันพูดว่าคนนี้มีจิตใจต่ำ ฉะนั้น ต้องเข้าใจตนเอง รักษาจิตเป็นคนที่มีจิตใจดี แล้วความคิดที่กระทำก็จะส่งผลให้ใจของเราเบิกบานกระทำดียิ่ง ๆ ขึ้นไป”

ธรรมะของสมเด็จพระสังฆราช จะสอนให้ดูประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นเป็นหลัก โดยประโยชน์ตนเอง ก็คือ การศึกษา การปฏิบัติตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา แม้จะทำได้น้อยในเรื่องการรักษาศีล อย่าง ศีล 5 คนมักจะบอกว่ารักษายาก รักษาได้ไม่ครบ 5 ข้อ แต่พระองค์ท่านจะบอกว่า การรักษาศีล ถ้ารักษาข้อใดข้อหนึ่งได้ดีก็เป็นคุณประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติแล้ว ซึ่งก็จะส่งผลต่อผู้อื่นได้ด้วย

ตลอดระยะเวลาที่ถวายงานมา สิ่ง

“พระองค์ท่านปฏิบัติเหมือนพระกรรมฐานทั่วไป ทรงบิณฑบาตทุกวัน ฉ้นในบาตร ฉ้นมือเดียว ทรงเคร่งในพระธรรมวินัย รวมทั้ง คำหนักจะเปิดตลอด ให้อุญาดิโยมขึ้นไปได้ทุกคน และเมื่อพระองค์ท่านจะให้ใครทำอะไรจะพูดด้วยอย่างสุภาพ เช่น จะใช้อาตมาก็จะบอกพระที่มาเรียกว่าให้ดูก่อนนะว่าหลับหรือไม่ ถ้าหลับไม่ต้องปลุก คือ ถ้าคนหลับพระองค์ท่านจะไม่ปลุกเลย พระองค์ท่านจะรอได้”

ที่เห็นอยู่เป็นนิจ คือ พระองค์ท่านปฏิบัติเหมือนพระกรรมฐานทั่วไป ทรงบิณฑบาตทุกวัน ฉ้นในบาตร ฉ้นมือเดียว ทรงเคร่งในพระธรรมวินัย รวมทั้งคำหนักจะเปิดตลอด ให้อุญาดิโยมขึ้นไปได้ทุกคน และเมื่อพระองค์ท่านจะให้ใครทำอะไรจะพูดด้วยอย่างสุภาพ อย่าง จะใช้อาตมาก็จะบอกพระที่มาเรียกว่าให้ดูก่อนนะว่าหลับหรือไม่ ถ้าหลับไม่ต้องปลุก คือ ถ้าคนหลับพระองค์ท่านจะไม่ปลุกเลย พระองค์ท่านจะรอได้

“เจ้าพระคุณสมเด็จฯ เป็นพระที่ไม่ยึดติด ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ สิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะได้ของอะไรมาก็ตาม พระองค์ท่านจะให้เอาไปแจก เช่น ให้เอาไปให้พระรูปอื่น หรือบางครั้งไม่ได้ระบุแต่ให้เอาไปแจกให้หมด จะไม่มีอะไรที่พระองค์ท่านได้มาแล้วเก็บไว้ ตรงนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าพระองค์ท่านไม่ได้ยึด

รูปถ่ายกับพระสังฆราชเมื่อครั้งเป็นสามเณร

พระราชธิดาเบญจกมล และพระศากยวงศ์วิสุทธิ

คิดกับสิ่งใดเลย”

พระศากยวงศ์วิสุทธิ (ดร.อนิลมาน ธมฺมสากิโย) ผู้ช่วยเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ศิษย์ก้นกุฎีของสมเด็จพระสังฆราชอีกรูปหนึ่ง กล่าวถึงการน้อมนำคำสอนในสมเด็จพระสังฆราชมาใช้ในการดำเนินชีวิตว่า หากจะกล่าวถึงคำสอนของเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ก็จะยากในการที่จะมาบอกว่าคำสอนนั้น คำสอนนี้ เพราะคำสอนของพระองค์จะครอบคลุมคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมด ขึ้นอยู่กับการนำคำสอนนั้นมาใช้ อย่างไรเป็นเรื่องที่ล้าคฤมมากกว่า

คำสอนที่พระองค์สอนจะขึ้นอยู่กับ เหตุการณ์และเวลาที่พระองค์สอน ฉะนั้น

ไม่ว่าคำสอนนั้นจะต้องยึดติดอยู่กับคำสอนนี้ เพราะว่าสิ่งที่เรียกว่าคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมีสภาพเป็นสากล เมื่อมีสภาพเป็นสากล ก็คือ สามารถที่จะปรับใช้กับอะไรก็ได้ อย่างในเรื่องง่าย ๆ คือ ความเมตตา ซึ่งเป็นสิ่งที่เรากันเคยอยู่โดยปกติคนเราก็คงจะแผ่เมตตา ในแง่ของการปฏิบัติจริง ๆ ไม่ใช่ เราเพียงแต่ขอให้เขามีความสุข ขอให้คนนั้น คนนี้มีความสุข สิ่งที่เราทักทายกัน เช่น สวัสดีค่ะ สวัสดีครับนั้นก็เป็นการแผ่เมตตาแล้ว

“การเมตตาธรรมนี้จึงไม่ได้หมายถึง คำพูด หรือสิ่งที่เราแสดงออก แต่มีผลหมายถึง การเปิดใจรับ ซึ่งการเปิดใจรับตรงนี้ก็หมายถึง การลดทิฐิมานะ การลดอัตตา ฉะนั้น คำสอนคำเดียวขึ้นอยู่กับว่าเราจะมองจากมุมใด ฉะนั้น คำสอนของสมเด็จพระสังฆราช ถ้าจะแยกตามหมวดที่พระองค์นิพนธ์ไว้มีมากมาย มีทั้งหมดที่ให้อำนาจใจแก่ผู้คน หรือจะเป็นเรื่องที่ทำให้ผู้คนเข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ลงไปในแง่ของขั้นปฏิบัติ ซึ่งคำสอนเหล่านี้ก็จะสะท้อนออกมาให้พวกเราได้น้อมนำไปปฏิบัติกัน”

คณิธ ไธ

หากจะรำลึกถึงสมเด็จพระสังฆราชก็จะต้องพยายามนึกถึงธรรมะ ซึ่งวิธีง่าย ๆ คือการนึกถึงพระนามของพระองค์เพราะสามารถแปลเป็นธรรมะได้ทั้งหมด เริ่มจากพระนาม "เจริญ" ซึ่งคำว่า เจริญ นี้เป็นธรรมะหลักข้อหนึ่ง ที่เป่าหมายชีวิตของคนเรานั้นต้องการความเจริญ แต่ความเจริญของเรานั้นต้องเป็นไปในทิศทางที่ดี ซึ่งมาจากอีกพระนามหนึ่งว่า "สุวฑฺฒโน" คือ เจริญยิ่ง เป็นการเจริญที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน หรืออาจจะเรียกว่า เจริญ คือ ศีล หรือจะเป็นสมาธิก็ได้

เมื่อปฏิบัติได้อย่างนี้แล้วยังไม่พอ พระองค์ก็ได้รับพระนามใหม่ เปลี่ยนจากสุวฑฺฒโน เป็น โสภณคณาภรณ์ ซึ่งหมายถึง เมื่อเรามีคุณธรรม มีความเจริญ มีเป้าหมายที่ชัดเจน สิ่งตามมา คือ ทำให้หมู่คณะเกิดความงามขึ้นมา ทำให้เราเป็นอาภรณ์ที่งามของหมู่คณะ นั้นแสดงว่า วิธีการกระทำ การดักดวงผลประโยชน์ของเราทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมขึ้นมา

แต่ถ้าเราเอาแค่สังคมก็ยังไม่พอ พระนามของพระองค์ก็ถูกเปลี่ยนอีกเป็นพระธรรมวราภรณ์ คือ จะต้องเอาธรรมะอันประเสริฐมาเป็นอาภรณ์ให้ตัวเองด้วย นั่นหมายถึง เราจะต้องเพิ่มคุณธรรมในใจของเราเข้าไปอีก เมื่อเราทำประโยชน์ให้กับสังคม อุทิศตนให้กับสังคม เป็นสิ่งที่ดีงามของสังคม แต่ในขณะเดียวกัน เราก็จะต้องเพิ่มคุณธรรมเข้าไปในใจของเราด้วย

ถ้าเราสามารถทำได้ 2 อย่างนี้ ในทางปฏิบัติ คือ ทำเพื่อประชาชน และทำเพื่อตนเอง สิ่งตามมา คือ ทำให้ทั้งประเทศทำให้กลุ่มใหญ่เกิดความงามขึ้นมา ซึ่งก็จะได้อีกพระนามหนึ่งของพระองค์ คือ พระศาสนโสภณ

ถ้าเรามองให้แง่ของชีวิตทั่วไปก็อาจจะถือได้ว่า การที่เราสามารถที่จะพามวลชนหรือประเทศชาติไปสู่ความเจริญ ก็น่าจะเป็นความหมายในแง่ของเป้าหมายชีวิตที่สมบูรณ์แล้ว แต่ว่าสมเด็จพระสังฆราชยังไม่หยุดแค่นั้น โดยพระนามของพระองค์ก็จะสูงขึ้นไปอีกเป็น สมเด็จพระญาณสังวร

คำว่าสมเด็จพระญาณสังวร มี 2 นัย นัยแรก คือ พระนามของพระองค์เอง ส่วนนัยที่สอง คือ เราต้องพัฒนาพระญาณสังวรให้เข้าไปอยู่ในใจของเรา ซึ่งก็คือ สำรวมด้วยใจเรา สำรวมด้วยความรู้ และสำรวมจิต

พระเลวร้ายเป็นอริที่เราเห็นด้วยตนเองด้วย นั่น
หมายถึง เราจะต้องเพิ่มคุณธรรมในใจของเรา
เข้าไปอีก เมื่อเราทำประโยชน์ให้กับสังคม
อุทิศตนให้กับสังคม เป็นสิ่งที่ดีงามของสังคม
แต่ในขณะเดียวกัน เราก็จะต้องเพิ่มคุณธรรม
เข้าไปในใจของเราด้วย

ถ้าเราสามารถทำได้ 2 อย่างนี้ ในทาง
ปฏิบัติ คือ ทำเพื่อประชาชน และทำเพื่อ
ตนเอง สิ่งที่มา คือ ทำให้ทั้งประเทศ
ทำให้กลุ่มใหญ่เกิดความงามขึ้นมา ซึ่งก็จะ
เป็นอีกพระนามหนึ่งของพระองค์ คือ พระ
ศาสนโสภณ

ถ้าเรามองให้แง่ของชีวิตทั่วไปก็อาจ
จะถือได้ว่า การที่เราสามารถที่จะพามวลชน
หรือประเทศชาติไปสู่ความเจริญ ก็น่าจะเป็น
ความหมายในแง่ของเป้าหมายชีวิตที่สมบูรณ์
แล้ว แต่ว่าสมเด็จพระสังฆราชยังไม่หยุดแค่นั้น
โดยพระนามของพระองค์ก็จะสูงขึ้นไป
อีกเป็น สมเด็จพระญาณสังวร

คำว่าสมเด็จพระญาณสังวร มี 2 นัย
นัยแรก คือ พระนามของพระองค์เอง ส่วน
นัยที่สอง คือ เราต้องพัฒนาพระญาณสังวรให้
เข้าไปอยู่ในใจของเรา ซึ่งก็คือ สำรวมด้วย
ปัญญา สำรวมด้วยความรู้ และสำรวมจิต
เพราะชีวิตของคนเรานั้นเต็มไปด้วยกิเลส
ฉะนั้น เราจะสำรวมกิเลสตรงนั้นได้อย่างไร
ก็ต้องสำรวมกิเลสด้วยสติปัญญาของเรา
ถ้าเราสามารถที่จะปฏิบัติตนให้หลุดพ้นจาก
กิเลสได้เราก็จะเกิดความเป็นญาณสังวรใน
หัวใจเรา

ในวันนี้ แม้สมเด็จพระสังฆราชที่เป็น
ตัวบุคคล พระองค์ท่านจะละสังขารไปแล้ว
แต่พระนามของพระองค์จะยังอยู่ในหัวใจของ
เรา ซึ่งทุกคนสามารถที่จะเข้าถึงได้.

ทิมวไรตี้